

«no 's pot permetre que *fúrton*», parlant de les col·lites esteses en el camp, vaig anotar ja a Canet lo Roig (1961). El matís distintiu és l'heretat del llatí, amb idea de secret, a diferència de l'acció comesa públicament pel LATRO: l'adverbi *furtim* significà sempre 'ocultament', i Virgili i d'altres empraren amb el mateix sentit l'ablatiu *furto* 'd'amagar'. Heus ací exemples populars en l'ús valencià, que em certifica J. G. M. (1957): «anaven per les vinyes *furtant* raïms», «a un li *furtaren* la promesa, a un altre els pirates li *robaren* la dona de casa», «m'han *furtat* el rellotge, la cartera»; es pot dir «*robar* en una casa» però entrar per la porta del carrer, sense exposició, i una volta dins *furtar* un objecte; però si han entrat per la finestra és per *robar*, no pas *furtar*.

Tanmateix sorgeix algun matís nou: ha tendit a preferir-se, o a quedar rígid i estereotipat, l'ús de *furtar* amb complement de cosa i *robar* amb complement de lloc: *era segur que robarien la casa*; una cosa es *furta*, un lloc es *roba*, d'ací que també se sentin frases com «un gos s'aïrta sobre un infant i li *furtà* berenar d'entre les mans després d'atemorir-lo», «uns bandolers a un home armat li *furtaren* l'arma amb força i lluita» i àdhuc fóra concebible que algú contés que «els romans *furtaren* les sabines».

Que en això hi ha un ús respectable, i consagrat ja per les centúries, és indiscutible. Que en aquest punt els altres catalans discrepen, i no ho han dit mai així, no ho és menys. I que és pueril parlar d'expressió impròpia, o mancada de finor, en un sentit o en l'altre, és cosa que salta a la vista. A ells parlar altrament no els plauria, i tenen raó, i la gent del Nord i de les Illes no tindrien absolutament cap raó per imitar-los si no és la nefasta mania de calcar el castellà. Tals diferències en res no perjudiquen la unitat de la llengua: les que separen l'ús de Flandes del d'Holanda, l'ús d'Amèrica del del Regne Unit o del d'Espanya, el del Brasil de l'ús portuguès, el d'Irac del d'Egipte o del Magreb, el de Torí del de Florència o Roma o Sicília, són immensament més grans i en res perjudiquen l'insubornable sentiment de llengua una que tenen els qui hi parlen.

DERIV.: *Furtable*. *Furtador* [S. xv]. *Furtiu*, pres del ll. *furtivus*; *furtatiu*, *furtible* (no existeix *furtivol*, té raó AlcM).

CPT.: *Furtadiners* (cf *lladriola* > *guardiola*).

1 És veritat que un doc. mallorquí de 1434 i un de lld. coetani (Castras) els porten junts: «ningú no gos tenir *furó* ne *fura*», «no gause cassar ab *furó* e ab *fura*», i sembla que s'encamini a explicar aquesta aparició conjunta la declaració d'AlcM referent a *furó*: «fura mascle, i en certes regions fura tant si és mascle com femella», però aquell doc. no prova això: i potser no prova res car en tals prohibicions sovint hi ha duplicacions de termes, sense cap diferència semàntica, i simplement encaminades a evitar tot subterfugi per part dels possibles infractors («treballar ni laborar», «criada ni serventa», «negar o refusar»); en el límit entre l'àrea dialectal de *fura* i la de *furó* era prudent que el reglamentada

dor els posés tots dos per eludir el subterfugi legalista o de l'astut pagès; de tota manera és ben inversemblant que el poble distingeixi amb un nom diferent el mascle i la femella d'un animal inferior, no essent domèstic (es diu *tal bèstia mascle* i *bèstia femella*; *esquirol mascle* i *femella*, *rata mascle* i *femella*, *voltor* o *àguila mascle* i *femella*; tan fàcil com hauria estat de dir una **esquirola*, o una **voltora* o un **àguil*, i mai no s'ha ni assajat): crec que la distinció irreal que ens dóna AlcM no ha tingut altra base que la resposta d'algun «savi» popular, per sortir del pas, quan Mn. Alcover li denamava tenaçment «¿quina diferència hi ha entre un *furó* i una *fura*?»: un va contestar que mascle i femella (§ 2), un altre, amb més solta, 'que petit i gros' (§ 1), però ni això no és veritat en sentit verament lexical, car no hi deu haver més realitat fixada en aquest *furó* mall. que quan diem *la veneta* o *una manona* o *aquelles tardetes*. I un poeta obligat a fer de lexicògraf, com Mistral, ¿què havia de fer sinó traduir *furto* per «furet femelle» al costat de *furet*? amb abast més aviat gramatical. — 2 «Un conill que fuig del *furó*», «tenen una tiribola per a portar el *furó*», nom que allà donen a la gabieta en què el caçador el duu captiu a l'esquena; al Castell de Guadalest la *gajzbbóla*.

LLISTA CORRELATIVA DE DERIVATS I COMPOSTOS: *furany*, *furar*, *furonar*, *furinar*, *enforinyar*, *furgar*, *furugar*, *forigar*, *furingar*, *funyigar*, *furicar*, *esforigar*, *grufar*, *gurfar*, *gruf*, *grufada*, *grufador*, *grufat*, *grufenyar*, *grufenyera*, *grufada*, *grufetejar*, *de grufes*, *furga*, *grufa*, *furgues*, *furrugader*, *furgall*, *furgallar*, *furgó* I i II, *furgonyer*, *furguet*, *furguetejar*, *furguejar*, *furguinyar*, *furguinyós*, *furgada*, *furgador*, *furgadura*, *furgament*, *furgamandillo*, *furgamander*, *furgamanda*, *furgadents*, *furgaestores*, *furgaorelles*, *furi*, *furtar*, *furtable*, *furtador*, *furtiu*, *furtatiu*, *furtible*, *furtadiners*.

40 *Furacà*, V. *huracà* *Furagós*, *furanella*, *furany*, *furar*, *furategar*, *furatejar*, V. *fura* *Furcanera*, V. *cofurna*, forn + *Furcia*, V. *fursia* *Fúrcula*, *furcular*, V. *forca* *Furejar*, *furor*, *furera*, *furetejar*, V. *fur*

45 FÚRFUR, pres del ll. *fúrjur*, -*üris*, 'segó'. □ 1.ª doc.: S. xvi? (DAg.)
Mot rar o tècnic.

DERIV.: *Furfuraci*. *Furfuri*. *Furfuro*. *Furfurós*. *Furfutalla* (Olot), potser de FURFURALIA que ha deixat alguna descendència dialectal portuguesa (DECH II, 932alss.) amb alguna confluència dels mots estudiats a FORFOLLAR.

55 *Furga*, *furgada*, *furgadents*, *furgadors*, *furgadura*, *furgall*, *furgallar*, *furgamanda*, *furgamander*, -*dillo*, *furgament*, *furgar*, *furgó*, *furgonada*, *furgonyer*, *furguejar*, *furguet*, *furguetejar*, *furguinyar*, *furguinyós*, V. *furgar* (FURA).

60 FÚRIA, pres del ll. *fúria* 'deliri furiós', 'violència',